

Firdevsî -i rûmî'nin süleymân-nâme isimli eserinin yazılışı ve nüshaları

Ozet. XV. asrın sonu ile XVI. asrın başlarında yaşamış olan Firdevsî (Firdevsî-i Rûmî, Uzun Firdevsî, Firdevsî-i Tavil, Türk Firdevsî), Fatih Sultan Mehmet, II. Bâyezid ve Yavuz Sultan Selim dönemlerine tanıklık etmiş önemli bir isimdir. Manzum ve mensur olarak kaleme alınmış birçok eseri varsa da kaynaklar ondan bahsederken daha ziyade mensur eserlerine vurgu yapar. Şairlik yönü yetersiz olmasına karşın onu devrinin sanatkârları arasında öne çıkaran en önemli husus, eserlerinin dil yönünden zengin olmasıdır. Eserlerinde bilinçli olarak Türkçe kelimeleri fazla kullanmıştır. Bu durum onun eserlerinde anlatımda akıcılığı da beraberinde getirmiştir. Firdevsî, Doğu ve Yunan mitolojisi, peygamber kıssaları, tarih, tasavvuf, geometri gibi alanların yanı sıra Tevrât, İncil, Zebûr, Kur'ân-ı Kerîm, hadis ve İsrailiyat kaynaklarından derlediği geniş bilgi yelpazesini eserlerinde ayrıntılı bir şekilde kullanmıştır. Süleymân-nâme-i Kebîr, onun yaklaşık elli senesini ayırarak yazdığı en önemli eseri kabul edilmektedir. 81 ciltten müteşekkil olan eser muhteva yönüyle oldukça zengindir. Hz. Süleyman etrafında şekillenmiş kıssa ve rivayetlerle diğer peygamber kıssaları, doğu mitolojisi, felsefe, tarih, astronomi, hendeseden savaş taktikleri ve hekimliğe kadar birçok bilgiyi içinde barındırması Süleymân-nâme'ye ansiklopedik bir mahiyet kazandırmıştır.

Bu çalışmada, Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr adlı eserinin yazılışı ve nüshaları tespit edilir, bu esere dair bilgiler incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Halk İnanışı, Halk Hekimliği, Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebîr.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6887/2023-142-1-346-352>

Received: 28.10.2022 / Accepted: 05.12.2022

Giriş

Süleyman-nâme isimli eseriyle tanınan Firdevsî 16. Yy. Osmanlı tezkirelerinde Firdevsî -i Rûmî olarak anılır ve Uzun Firdevsî denilmekle meşhur olduğu belirtilir. Tezkireciler ve Kühnü'l-Ahbar'ın şairlerden bahseden kısmında Gelibolulu Âli onun Bursalı olduğunu ve tarih ilminde geniş ve derin bilgisi olduğunu belirtirler, fakat sözü çok uzatmasını da kınarlar. Firdevsî tezkirelere göre Sultan Bayezid Han

namına Latîfi ve Âli'ye göre üç yüz altmış cilt, Kınalızâde Hasan Çelebi'ye göre üç yüz seksen cilt olmak üzere Süleymân-nâme'yi nazım ve nesir olarak yazmıştır. Yine bu kaynaklara göre Sultan Bayezid kendisine sunulan eserin çok uzatıldığını düşünerek seksen cildini seçmiş ve geri kalanını yok ettirmiştir. Buna kızan Firdevsî, Sultan Bayezid hakkında daha önce Firdevsî-i Tûsi'nin Sultan Mahmud'a yaptığı gibi bir kısım yakışsız sözler söyleyerek Acem'e gitmiştir. Mezarı da oradadır.

İnceleme

Bursalı Mehmet Tahir Bey, Osmanlı Müellifleri'nde Latîfi Tezkiresi'nde verilen bilgileri hemen aynıyla tekrar eder. Yalnız eserin 366 cüz 399 babdan mürekkep olduğunu ve bazı cüzlerin İstanbul kütüphanelerinde bulunduğunu belirtir. Müellifin İstanbul kütüphanelerinde bulunan diğer eserleri hakkında bilgi verildiği halde Süleyman-nâme nüshalarından herhangi birinin görüldüğüne dâir bir bahis yoktur. M. Tahir Bey «Osmanlı Müzesi» kütüphanesinde gördüğünü belirttiği bir Gülistan nüshasındaki « İlyas Ibn-i Hızır El-mütehallas bi'1-Firdevsî» kaydından hareketle yazarın adının İlyas bin Hızır olduğunu belirtir.

Fuat Köprülü Türkçe İslam Ansiklopedisine yazmış olduğu «Firdevsî» maddesinde Bursalı Mehmet Tahir Beyin ileri sürdüğü İlyas Bin Hızır isminin doğru olmadığını E. Blochet'nin Paris Milli Kütüphanede bulunan Süleyman-nâme nüshasında geçtiğini belirttiği Serafeddin Musa isminin doğru olacağını belirtir. Ayrıca Köprülü yirmi yıl kadar önce İstanbul kitapçıların birinde minyatürlü, Süleyman-namenin ilk yirmi cüzünü içine alan bir nüshayı gördüğünü belirterek, bu nüshadan elde ettiği bilgilerden hareketle Firdevsî'nin ceddinin Alâeddin Selçûkî bendelerinden Gâzî Genek Bey'e dayandırır ve ceddinin kısaca tarihini vererek babasının, İstanbul'un fethinde gösterdiği kahramanlıklardan dolayı kendisine Aydıncık zeamet olarak verilen Gâzî Genek Bey olduğunu belirtir. Firdevsî bu bölgede 857'de doğmuş ve halk arasında anlatılan Süleyman kıssalarını dinleyerek büyümüştür.

Köprülü eski kaynakların Süleyman-namenin cilt ve cüzlerinin sayısı ile ilgili eski kaynaklarda geçen bilgileri verirken kendisinde bulunan bir Latîfi Tezkiresi nüshasında eserin 1836 meclise ayrıldığı bilgisinin verildiğini de belirtir. Mehmet Tahir Bey'in eserin cüzleri konusunda verdiği bilgilerin ve müellifin 909 da Balkesir'e Satraç-name'sini yazması ve 914'de Câmeşûy-nâme'yı tercüme etmesine dayanarak tezkirecilerin Firdevsî'nin Anadolu'yu terk ettiğine dair vermiş oldukları bilgilerin yanlışlığına dikkat çeker. Köprülü'ye göre oldukça geniş ansiklopedik

bir malumat sahibi ve gayretli bir müellif olan Firdevsî XV. asrın son yarısında Osmanlı kültürüne hizmet etmiş bir müelliftir.

Firdevsî'nin Kutb-nâme isimli eserini inceleyen İbrahim Olgun araştırmaları esnasında eserin Fatih Millet Kütüphanesinde bulunan 81. cildinden haberdar olmuş ve buradaki eserin Yavuz Sultan Selim'e takdim edildiği kaydıdan hareketle tezkirecilerin yazarın sonuna ilişkin verdiği bilgilerin yanlışlığına dikkat çekmiştir. Fakat bu araştırmacı İstanbul kütüphanelerinde bulunan diğer Süleyman-nâme nüshalarından hiç bahis açmaz yazarın diğer eserlerini kısaca tanıtır. Süleyman-nâmenin 72. cildi üzerinde dil doktorası hazırlayan Ata Çatıkkaş bir kısım eksiklerle birlikte eserin İstanbul kütüphanelerinde bulunan nüshalarının çoğunu tesbit etmiştir. Eserin 44. cildi üzerine doktora hazırlayan Asuman Akay Süleyman-nâme'nin Fatih Millet Kütüphanesi'ndeki 81 [1]. cildini görmüş, buradan elde ettiği bilgilerle eski kaynakların verdiği bir kısım yanlış bilgileri düzeltmiş ve İstanbul Ün. Edebiyat Fak. Seminer kitaplığındaki yazarın Teshilü'l-insan isimli eserine dayanarak yazarın isminin Orhan bin Genek olduğunu tespit etmiştir. Eserin 25 ve 26. Ciltleri üzerine doktora çalışması hazırlayan Gülnaz Genç müellifin adının Orhan bin Genek olduğunu üzerinde çalıştığı ciltlere dayanarak teyit etmiş ve Fatih Millet Kütüphanesinde bulunan 81. cildin yanı sıra İstanbul Ün. Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe yazmaları arasında bulunan Süleyman-nâme muhtasarına dayanarak Süleyman-nâme hakkında en sağlıklı bilgileri vermiştir. Ayrıca bazı eksiklik ve yanlışlıkların yanı sıra Süleyman-nâme nüshalarının en geniş listesini sunmuştur. Firdevsî ve Süleyman-nâme hakkında yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığımız çalışmalarda bir kısım önemli bilgiler verilmeye birlikte eski kaynakların vermiş olduğu bir kısım yanlış bilgiler daha sonraki araştırmacılar tarafından yer yer tekrarlanmıştır. Oysa müellifin kütüphanelerdeki eserleri ciddi olarak tespit edilip eserlere direkt gidilerek çalışmalar yapılsaydı çok önceden bu yanlışların önüne geçilebilirdi. Biz burada müellifin eserinin nüshalarından ve Süleyman-nâmenin iki muhtasar nüshasından yararlanarak eseri

tanıtmaya çalışacağız. Süleyman-nâmenin biri Fatih Millet Kütüphanesinde ve biri İstanbul Ün. Nadir Eserler Kütüphanesinde olmak üzere iki nüshası mevcuttur, bu nüshalar kütüphane kayıtlarında Firdevsî 'ye ait gösterilse de başka bir müellife ait olduğu sebep-i telif kayıtlarında belirtilmektedir. Fakat kime ait olduğu hususunda da net bir bilgi bulunmamakla beraber Süleyman-nâmenin yazılışı hususunda bize oldukça önemli bilgiler vermektedirler. Yine Fatih Millet Kütüphanesinde bulunan Süleyman-nâmenin 81. cildinin sebep-i telif kısmında da eserin yazılışıyla ilgili önemli bilgiler mevcuttur. Muhtasarların sebep-i teliflerinde Firdevsî nin ömrünün kırk yılını vererek Fatih Millet Kütüphanesindeki nüshaya göre üç yüz altmış cilt, İstanbul Ün. Nadir Eserler Kütüphanesindeki nüshaya göre üç yüz altmış altı cilt kitabi tamamlamaya çalıştığı belirtilmektedir. Yazar kitabın yazılışını şu şekilde anlatmaktadır: «Sultan Bayezid Han bin Muhammed Han zamanında Mevlânâ Firdevsî-i Rûmî kim gelüp Süleyman-nâme'ye ikdam idüp Sultan Bâyezid Han himmetiyle sekiz yüz emsâl ve hikâye tevârih kitâbın cem' idüp kırk yıl ömri anuñ şugluna sarf itmekle üç yüz altmış mücelled kitab itmek ikdamına binâ idüp tâ kim kırk cilde dek diyüp 'hüdâvendigâr hazretine arz idicek lâcerem 'hüdâvendigâr kesret-i kelâmdan ictinâb idüp ihtisâr buyurdu kim esmâ-ı hüsnâ adedince toksan tokuz cilde temâm ide. Mevlâna dahı emîr-i cihân-penâha intisâb i 'htisârına sa'y itdi. Özrile kim yüz yigirmi cilde ancak temâm idebilür diyüp sa'y-ı belig iderken bu hakîr-i nâ- tûvân Firdevs söziyle taht-ı Kostantiniyye' de başlayıp altmış sekiz cilde dek okudup ...'' Buradaki ifadeden tezkirelerin Süleyman-nâme' nin ciltleri konusunda verdiği bilgiler aydınlık kazanmaktadır. Bu bilgilere göre Firdevsî Süleyman-nâme'yi üç yüz altmış altı cilt olarak yazmaya karar vermiş fakat Sultan Bayezid eserin doksan dokuz cilt ile sınırlandırmasını isteyince eserin ancak yüz yirmi ciltte tamamlanabileceğini belirtmektedir. Firdevsî yine Şatranc-nâme isimli eserinin sebep-i telifinde "kim 366 mücelled kitâb-ı Süleyman-nâme' nüñ musannifi 1838 meclis bâbuñ tokuz yüz toksan biñ ebyât-ı eş'âruñ müellifi. denilmektedir. Süleyman-nâmenin muhtelif ciltlerinin bitiminde burada da

belirtildiği gibi eserin cilt ve meclis sayısı hakkında bilgi verilmektedir. Bu kitâb-u Süleymân-nâme-i Kebîr üñ otuz tokuzuncu cildini itmâm itmesin müyesser itdi ve hamd-u bî-had ol Gâfir u Rahmanu'r-rahîm pâdişâha kim bin sekiz yüz otuz altı mecâlisüñ bu toksan beşinci meclisin da 'hûâ 'hir itmekligi mukadder itdi. «Uç yüz altmış altı mücelled kitâbun kırkıncı cildini temâm itmek mukadder itdi ve biñ sekiz yüz altmış altı (288b) ebvâbuñ iki yüz meclisin söylemekligin müyesser itdi. « Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere Firdevsî, Süleyman-nâme yi üç yüz altmış altı cilt ve her cilt beşer meclis olmak üzere bin sekiz yüz otuz meclis olarak yazmaya karar vermiş fakat bu ifade edilirken yazarın dikkatsizliğinden mi yoksa müstensihlerin dikkatsizliğinden mi bu rakamlar üç yüz altmış cilt, meclisler; bin sekiz yüz otuz altı meclis, bin sekiz yüz otuz sekiz meclis ve bin sekiz yüz altmış altı meclis şekillerinde de geçmektedir. Elde olan ciltlerden de anlaşılacağı üzere müellif eserin üç yüz altmış altı cilt ve her cilt beş meclis olmak üzere bin sekiz yüz otuz cilt olarak tasarlamış ve elde bulunan yazdığı ciltlere göre de bunu uygulamıştır. Yalnız bu cilt ve meclisler hacim olarak farklılıklar göstermektedir. Mesela 40. cilt doksan varak tutarken 41. cilt. elli, 42. cilt kırk, 43., 44. ve 45. ciltler ellişer varaktır.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere eserini üç yüz altmış altı cilt yazmayı tasarlayan müellif Sultan Bayezid'in tavsiyesine uyarak eseri doksan dokuz ciltte bitirmeye karar vermiştir. Bunu eserin Fatih Millet Kütüphanesi' nde bulunan Süleyman-nâme' nin seksen birinci cildinin sebep-i telifinde yer alan «bu toksan tokuz mücelled Süleyman-nâme'yi tasnif itdüğümüze sebep... « ifadesinden anlamaktayız. Süleyman-nâme' nin 81. cildinin sebep-i telifinde verilen bilgilere göre Süleyman-nâme Fatih Sultan Mehmet devrinde onun isteğiyle yazılmaya başlamış ve eserin ilk sekiz cildi ona sunulmuş, Fatih' in ölümü üzerine « Bâyezid Hân rahimallahu bu kitâbdan 'habîr olup Kostantin'e getirüp yazdurup seksen ikinci cild kitab hazîne-i âmireye teslim olundu ammâ seksen birinci cild kitâb takîsrinden teslim olunmadı,.. « Bu teslimattan sonra Bayezid' in vefatı üzerine müellif 81. cildi Yavuz Sultan Selime sunar ve bu

cildin sebab-i telif kısmında kalan on yedi ciltle birlikte eski ciltleri de tekrar düzeltip Yavuz Sultan Selim adına sunmak istediğini belirtir.

Sonuç

Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere müellif eski tezkirecilerin belirttiği gibi II. Bayezid'e kızıp Anadolu'yu terk etmemiş en azından I. Selim devrinde Anadolu'da bulunmuştur. Fakat beklediği iltifatı I. Selim'den de görememiş olmalı ki eser elde bulunan nüshalara göre 81. ciltte kalmıştır hatta kaynaklarda belirtilmesine rağmen 82.cilt de ele geçmemiştir. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere eserin ciltlerinin çoğu 81.cildin sebab-i telifinde verilen bilgiye uygun olarak Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine yazmalar içinde mevcuttur. Diğer kütüphanelerde tespit edilen nüshalar bunların ikinci kopyalarıdır. Elde bulunan nüshaların incelenmesinden anlaşılacağı üzere eser çok hacimli bir eser olması sebebiyle müstensihler tarafından iki nüsha olarak beyaza çekilmiş ve bir daha da çoğaltılamamıştır. Bu nüshalar da

hazine kitapları arasından saklanmıştır. Daha sonraları bu nüshalardan bazıları hazine kitapları arasından başka yerlere geçmiştir. Yalnız ilk dört cilt, 21-24. ciltler ve 81-82 ciltler hariç diğer Süleyman-nâme, 81. cilt. Ali Emiri Trh. 317. 25b. yk. a.g.e. 26a.yk.ciltler hazine kitapları içinde halen mevcuttur. 21-24. ciltler ve 82.cildin nüshaları halen hiç bir yerde tespit edilememiştir. 81.cilt Fatih Millet Kütüphanesi'ndedir. Fuad Köprülü İslam Ansiklopedisi' ne yazdığı Firdevsî maddesinde eserin ilk dört cildini ihtiva eden nüshayı İstanbul kitapçılarının birinde gördüğünü belirtmektedir. Köprülü'nün verdiği bilgileri göre bu nüsha müellifin hayatı hakkında da bilgi veren minyatürlü bir nüshadır. Bugün Süleyman-nâme'nin ilk dört cildini ihtiva eden minyatürlü bir nüshanın Dublin'de bulunan The Chester Beatty Library'de bulunduğunu katalogdan öğrenmekteyiz.

Muhtelif kütüphanelerde bizzat yaptığımız araştırmalardan ve yararlandığımız çeşitli kaynaklardan elde ettiğimiz bilgilere dayanarak oluşturduğumuz Süleyman-nâme nüshaları listesi aşağıdaki gibidir:

Süleyman-nâmenin tespit edilebilen nüshaları

CILT	MECLIS	KÜTÜPHANE
1-4	1-20	The Chester Beatty Library, Dublin.
1	1-5	Gotha. nr. 111 (375 yk.), 208 (253 yk.), 242 (48 yk.)
3-5	11-25	Vaticano-Turco, nr. 28, 183 yk. XVI. yy.
5-13	25-65	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1525, 388 yk. Harekeli nesih 21 str. H. 951 / M. 1544° de kopya edilmiş. Mücelledin başında 5. cildin tetimmesi var.
7-13	31-65	Budapeşte Milli Kütüphane, Török F. 2, 360 yk.
8-15	36-75	Budapeşte Milli Kütüphane, Török F. 1, 406 yk., İstanbul 968.
14-20	66-100	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1526, 321 yk., 21 st. 16. yy. da kopya edilmiş.
17-18	81-90	Budapeşte Milli Kütüphane, Török F. 3, 100 yk.
25-30	121-150	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1527, 951 (1544) tarihli 21 st., 306 yk
25-30	121-150	Budapeşte Milli Kütüphane, Török F. 4, 307 yk., 1103.
31-36	151-180	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1528, 378 yk., 21 st, 16. yy. kopyası.
31-32	151-160	İstanbul Bld. Yazmaları B. 26 (M. Cevdet)
33-36	162-180	İstanbul Üniv. Ktp. TY. 9884, 264 yk.
37-42	181-210	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1529, 383 yk., 21 st
43-48	211-240	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1530, 382 yk., 21 st
43-48	211-240	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1531, 367 yk., 21 st

48	236-240	Suleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Ef. No: 4863, 188 yk.
49-54	241-270	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1532, 459 yk., 21 st
49-54	241-270	Budapeşte Milli Kütüphane, Török F. 5-10 460
55-60	271-300	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1533, 500 yk., 21 st
57-59	281-295	Budapeşte Milli Kütüphane, Török F. 14, 221 yk.
61-66	301-330	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1534, 500 yk., 21 st
64-66	316-330	Budapeşte Milli Kütüphane, Török F. 11 276 yk.
67-71	331-355	Topkapı Müzesi Ktp. K. 892, 470 yk., 21 st (16. yy. kopyası)
67-72	331-360	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1535, 595 yk., 21 st
71-73	351-365	İst. Ün. Ed. Fak. TDE Böl. Ktp. nr. 4008, 125 yk.
73-76	361-380	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1536, 469 yk., 21 st
74-76	366-380	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1231, 357 yk., 21 st
75	371-375	Bibl. Nationale, II supl. 1293 (bk. kaynakça Blachet. E.), Uppsala nr. 196 (Tornberg s. 119) Berlin nr. 470, 49 yk.
77	381-385	Budapeşte Milli Kütüphane, Török F. 12 118 yk.
77-80	381-400	Topkapı Müzesi Ktp. H. 1537, 534 yk., 21 st
78-80	386-400	Budapeşte Milli Kütüphane, Török F. 13, 409 yk.
81	401	Fatih Millet Ktp. Manzum nr. 317

Kaynaklar

1. Akay Asuman. Firdevsî Süleyman-nâme (44. cilt) Metin ve Filler Üzerine Bir
2. İnceleme Danisman. Prof. Dr. Mertol Tulum, İstanbul Ün. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Ed. Bölümü Yeni Türk Dili Anabilim Dalı. basılmamış doktora tezi, XIX+206 s.
3. İstanbul 1990.
4. Bicari, Hasan; «Suleyman-nâme' nin Budapeşte' deki Yazma Nüshaları», Bilimsel Bildiriler 1972, Türk Dil Kurumu Yayınları:413, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1975, S. 97-104.
5. Bursalı mehmet tahir: Osmanlı Müellifleri, 2. cilt, Hazırlayan: A. Fikri
6. Yavuz, İsmail Özen, Meral Yayınevi, İstanbul 1972.
7. Çatikkaş, Atâ; Firdevsî-i Rumi* nin Süleyman-nâme-i Kebir'i (72. cilt.), (Gramer -Sentaks - Lügat-Metin), Danisman: Prof. Dr. F. Kadri Timurtaş, İstanbul Ün. Edebiyat
8. Fak. Türk Dili ve Ed. Bölümü, basılmamış doktora tezi, 631 s. İstanbul 1979.
9. Firdevsî, Şatranc-nâme-i Kebir, Nuru Osmâniye Ktp. 4073. nesih, 95 yk.
10. Firdevsî, Süleyman-nâme, 37 - 43. ciltler, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529, nesih, 384 yk.
11. Firdevsî, Süleyman-nâme, 81. cilt, Fatih Millet Kütüphanesi, Ali Emir Ef. Trh. 317. nesih, 123 yk.
12. (Gelibolulu âli); Kühû'l-Ahbâr'in Tezkire Kısmı, Hazırlayan: Dr.Mustafa İsen, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını,
13. Ankara 1994.
14. Genç, Gülnaz; Firdevsî-i Rûmî Süleyman-nâme (25 ve 26. ciltler) Giriş - Metin -
15. Sözlük, Marmara Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Ed. Anabilim Dalı Türk Dili Anabilim Dalı, basılmamış doktora tezi, İstanbul 1995.
16. Karatay, Fehmi Edhem; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, Cilt: I, Din Tarih Bilimleri No:1-1985, Cilt II, Filoloji, Edebiyat Mecmualar No: 1986-3088, Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları No: 11, Küçükaydın Matbaası, İstanbul 1961, S. XV+644.

17. Kinalizâde hasan çelibî; Tezkiretü'ş-Şuarâ, II. cilt, Hazırlayan: Dr. İbrahim Kutluk, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989.
18. Köprülü, Fuat; «Firdevsî» İslam Ansiklopedisi, 4. cilt, Milli Eğitim Basımevi,
19. İstanbul 1993, sh. 649-651.
20. Latîfî; Tezkire, Kayseri Raşid Ef. Ktp. No: 1160, 165 yk. (124a- 124b yk.)
21. Mînorskî, V. The Chester Beatty Library. A Catalogue of the Turkish Manuscripts and Miniatures, Dublin 1958, s.9, n. 409.
22. Muhtasar Süleyman-nâme, Fatih Millet Ktp. Ali Emiri Trh. 316, nesih, 349 yk.
23. Muhtasar Süleyman-nâme, İstanbul Ün. Nadir Eserler Ktp. Türkçe Y.715. 195 yk.
24. Olgun, İbrahim - Parmaksızoğlu, İsmet, Kutb-nâme, Firdevsî-i Rîmî, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1980.
25. Olgun, İbrahim: « Uzun Firdevsî ve Türkçeciliği», Ömer Asım Aksoy Armağanı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1978, sh. 185-200.
26. Rossi, Ettore; Elenko Dei Manoscritti Türchi Della Biblioteca Vaticana, Citta Del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, Roma 1953.

Фикрет Түркмен

Эгей университеті, Түркі әлемін зерттеу институты, Измир, Түркия

Фердоуси Румидің «Сүлеймен-наме» атты шығармасының жазылу ерекшеліктері және оның нұсқалары

Аңдатпа. XV ғасыр.ғасырдың аяғынан XVI ғасырға дейін Фердоуси (Фердоуси и Руми, Узун Фирдоуси, Фирдоуси и Тавил, түрік Фирдоуси) ғасырдың басында өмір сүрген, жаулап алушы Мехмет II Сұлтан Мехметтің ұлы. Бұл Байезид II мен Явуз Сұлтан Селимнің билік ету кезеңдеріне куә болған маңызды есім. Оның поэзия мен прозада жазылған көптеген шығармалары болғанымен, дереккөздер ол туралы айта отырып, прозалық шығармаларға баса назар аударады. Оның поэтикалық аспектісі жеткіліксіз болса да, оны өз заманының қолөнершілерінен ерекшелендіретін ең маңызды аспект-оның шығармалары тілге бай. Ол өз шығармаларында түрік сөздерін әдейі теріс пайдаланған. Бұл жағдай оның шығармаларында еркін баяндауға әкелді. Фирдоуси өз еңбектерінде Шығыс және грек мифологиясы, пайғамбарлар туралы әңгімелер, тарих, сопылық, геометрия сияқты салалардан, сондай-ақ Таурат, Інжіл, Забур, қасиетті Құран, хадис және израильдік дереккөздерден жиналған білімнің кең спектрін егжей-тегжейлі пайдаланды. Сүлейман-наме-и-Кебир елу жылдан астам уақыт ішінде жазылған оның ең маңызды жұмысы болып саналады. 81 томнан тұратын шығарма мазмұны жағынан өте бай. Гц. Сүлейменнің айналасында жазылған астарлы әңгімелер мен әңгімелер, сондай-ақ пайғамбарлар туралы басқа да астарлы әңгімелер, Шығыс мифологиясы, философиясы, тарихы, астрономиясы, траншеялардан бастап соғыс тактикасы мен медицинаға дейін көптеген ақпарат бар, Сүлейман-намаға энциклопедиялық сипат берді.

Бұл жұмыста Фирдоуси-и Румидің шығармасының жазылуы мен көшірмелері анықталған Сүлейман-наме-и-Кебир, бұл шығарма туралы ақпарат зерттелетін болады.

Түйін сөздер: халықтық сенім, халықтық медицина, Фирдоуси-және Руми, Сүлейман-аты-жөні-және Кебир.

Фикрет Туркмен

Эгейский университет, Институт исследований тюркского мира, Измир, Турция

Особенности написания произведения Фирдоуси Руми «Сүлейман-наме» и его версии

Аннотация. С конца XV в. до XVI в. Фирдоуси (Фирдоуси-и-Руми, Узун Фирдоуси, Фирдоуси-и-Тавил, турецкий Фирдоуси), живший в начале века, был сыном султана Мехмета Завоевателя Мехмета II. Это важное имя, которое стало свидетелем периодов правления Баязида II и Явуза султана Селима. Хотя

у него есть много произведений, написанных в стихах и прозе, источники, говоря о нем, делают упор на прозаические произведения. Несмотря на то, что его поэтический аспект недостаточен, наиболее важным асп декоммунизирующим аспектом, который выделяет его среди мастеров своего времени, является то, что его произведения богаты языком. В своих произведениях он сознательно злоупотреблял турецкими словами. Это обстоятельство также привело к беглости повествования в его произведениях. Фирдоуси подробно использовал в своих работах широкий спектр знаний, собранных им из таких областей, как восточная и греческая мифология, рассказы о пророках, история, суфизм, геометрия, а также из источников Торы, Библии, Псалмов, Священного Корана, хадисов и Исфаилиатов. Сулейман-наме-и-Кебир считается его самым важным произведением, написанным за пятьдесят с лишним лет. Произведение, состоящее из 81 тома, очень богато по содержанию. Гц. Притчи и рассказы, составленные вокруг Сулеймана, а также другие притчи о пророках, восточная мифология, философия, история, астрономия, от окопов до тактики ведения войны и медицины, в которых содержится много информации, придали Сулейман-наме энциклопедический характер.

В этой работе определены написание и копии произведения Фирдоуси-и Руми под названием Сулейман-наме-и-Кебир, информация об этом произведении будет изучена.

Ключевые слова: Народная вера, Народная медицина, Фирдоуси-и Руми, Сулейман-имьярек-и Кебир.

Yazar hakkında bilgi:

Fikret Türkmen – professor, Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmalar Enstitüsü, İzmir, Türkiye.

Фикрет Түркмен – профессор, Эгей университеті, Түркі әлемін зерттеу институты, Измир, Түркия.